

Amra Šabić

KONCEPT PROMOCIJE DUŠEVNEGA ZDRAVJA KOT IZHODIŠČE PREVENTIVNIH AKCIJ NA PODROČJU ZASVOJENOSTI

Koncept promocije zdravja v zadnjem času postaja vse bolj viden v slovenskem političnem in družbenem življenju. Z različnimi promocijskimi in preventivnimi dejavnostmi zdrav življenjski slog utrjuje podobo zdravja in s tem zdravega telesa, ki se v slovenskem prostoru predstavlja kot cilj življenja in ne vir življenja, kot ga opredeljuje prvotni koncept. Zato avtorica želi pokazati na bistvene dileme, ki se porajajo na področju njegovega uveljavljanja. Opozori na dileme, ki izhajajo iz neenotnega poimenovanja in konceptualne interpretacije, saj je zaznati predvsem dualizem političnega in zdravstvenega diskurza. Problemizira tesno povezanost med promocijo zdravja in preventivo ter pojasni argumentacijo za njegovo aplikacijo na področju zasvojenosti in prevlado zdravstvenega diskurza. Ta poudarja abstinenco kot temeljni cilj zdravja. Opozori na pomanjkljivo argumentacijo, ki nastaja na podlagi bodisi zastarelosti empiričnih podatkov bodisi podajanja pomanjkljivih informacij. To argumentacijo tu dodatno podkrepi senzacionalistično in pomanjkljivo medijsko poročanje, ki utrjuje stigmatizirajočo podobo uživalca drog. Avtorica povedanemu kot protitež predstavi socialni diskurz, ki prek koncepta preprečevanja in zmanjševanja škode pridobiva pomen, ter opozori na socialne posledice, ki izhajajo iz prej navedene argumentacije. Omeni prohibistični model, ki je v večini evropskih držav dobro uveljavljen. Na koncu poudari potrebo po izobraževanju strokovnjakov, ki delujejo na področju promocijskih in preventivnih dejavnosti. Piše tudi o smernicah za dobro izobraževanje strokovnjakov, razvitih v okviru mednarodnega projekta PROMISE.

KLJUČNE BESEDE: preventiva, mediji, preprečevanje in zmanjševanje škode, prohibicija, izobraževanje strokovnjakov.

Amra Šabić je univerzitetna diplomirana socialna delavka. Zaposlena je kot raziskovalka na Univerzi v Ljubljani, Fakulteti za socialno delo. V času zaposlitve je bila aktivno udeležena v več raziskovalnih projektih tako v tujini kot doma. V pedagoški in raziskovalni proces se vključuje v zadnjih dveh letih in sicer na področju mladine, duševnega zdravja in dela s starimi

ljudmi, metod socialnega dela, uživanja dovoljenih in nedovoljenih drog in raziskovanja tveganj. Kontakt: amra.sabic@fsd.uni-lj.si.

Vera Grebenc

UPORABNOST EVROPSKIH SMERNIC PROMISE ZA IZOBRAŽEVANJE V SOCIALNEM DELU

V članku je razložen pomen in proces nastajanja smernic usposabljanja za področje duševnega zdravja. Desetih meril kakovosti, ki naj bi jih upoštevali ustvarjalci promocije duševnega zdravja pri načrtovanju usposabljanj, je komentiranih in ocenjenih z vidika konceptov in načel ter etike socialnega dela. Hkrati so izpostavljene dileme koncepta promocije zdravja, ki bodisi kot ideja bodisi kot politična strategija po navadi lastna etična in moralna načela jemlje kot samoumevna. Kar je problem tudi na ravni prakse, delavci na področju javnega zdravja se o moralnih in etičnih vprašanih uporabe metod in aktivnosti na področju promocije ne sprašujejo. Vsi, ki imajo vlogo na področju promocije zdravja, bi zato morali prepoznati nujnost artikuliranja lastnih praks in pomen teh praks tako na ravni človekovih pravic kot na ravni vsakdanjega življenja. Socialno delo se tradicionalno postavlja na stran prizadevanj za socialno pravičnost. Prizadevanje za enak in pravičen dostop do vseh dejavnikov dobrega duševnega zdravja je v samem bistvu socialnega dela, zato promocije zdravja ne moremo razumeti le kot spreminjanje stališč in ravnanj, ampak predvsem kot spreminjanje socialnih in življenjskih okoliščin. V socialnem delu smo razvili vrsto strategij in metod, s katerimi lahko prepoznamo možne načine in vire za krepitev moči posameznikov in skupnosti kakor tudi ustvarjanja pogojev, ki so nujni za uresničevanje pravice do zdravja. S sodelovanjem v promociji duševnega zdravja socialni delavci in delavke dobimo priložnost, da se odmaknemo od svoje nadzorovalne vloge in postanemo pospeševalci dobrega duševnega zdravja in dobrega počutja. Ta cilj pa zahteva natančen pregled naših profesionalnih pozicij v spreminjajoči se družbi. Zbirko PROMISE-ovih meril kakovosti za usposabljanje socialnih delavcev in delavk lahko razumemo tudi kot zbirko etičnih načel, ki bi morala biti vključena v vse korake vsakdanjih praks socialnega dela, in z njimi bi se morali spoznati na vseh stopnjah izobraževanja za socialno delo.

KLJUČNE BESEDE: promocija zdravja, duševno zdravje, etika, socialno delo v skupnosti, vključevanje uporabnikov.

Vera Grebenc je doktorica socialnega dela, zaposlena kot raziskovalka in asistentka na Fakulteti za socialno delo, Univerza v Ljubljani. Kontakt: vera.grebenc@fsd.uni-lj.si.

Ksenija da Silva, Gaja Zager Kocjan

SMERNICE ZA IZOBRAŽEVANJE STROKOVNJAKOV NA PODROČJU PREVENTIVE DEPRESIVNOSTI IN SAMOMORILNOSTI TER MODEL IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA

Depresivnost in samomorilnost (DS) sta po navadi obravnavani z zdravstvenega vidika, tj. z vidika optimalnih metod za zdravljenje samomorilnega ali depresivnega bolnika. Te so največkrat povezane s farmakološkim zdravljenjem depresije. Implementacija Zelene knjige za izboljšanje duševnega zdravja prebivalstva (2005) ter razvoj Evropskega pakta za duševno zdravje (2008) postavljata v ospredje strateški pomen promocije duševnega zdravja (PDZ) in zmanjševanja obolevnosti kot ključnih temeljev vseevropske politike duševnega zdravja. PROMISE je mednarodni projekt, katerega poglobitveni cilj je razviti izčrpne smernice za izobraževanje in primere izobraževalnih programov za strokovnjake z različnih področij. Odgovornost Univerze na Primorskem kot sodelujoče članice je razvoj teh smernic na področju DS. V članku sta predstavljena dva dokumenta: (a) smernice za izobraževanje strokovnjakov iz preventive DS in (b) model izobraževalnega programa na področju preventive DS. Smernice so bile pripravljene na evropski ravni v sodelovanju s strokovnimi organi za zdravstvene in socialne storitve, univerzitetnimi mrežami, civilnimi organizacijami in samimi uporabniki storitev, da bi skupaj prepoznali potrebe strokovnih organizacij, ki ponujajo izobraževanja iz PDZ. Upoštevali smo politiko in zakonodajo različnih držav ter različne primere najboljših praks. Pri razvoju smernic smo se povezovali z nacionalnimi vladnimi in nevladnimi organizacijami, ki delujejo na področju DS, ter razvijali učinkovite delovne odnose z lokalnimi organizacijami in uporabniki storitev s področja duševnega zdravja. Razvit izobraževalni program smo implementirali v praksi in izvedli evalvacijo.

KLJUČNE BESEDE: promocija duševnega zdravja, izobraževanje strokovnjakov, celostna obravnava.

Ksenija da Silva je doktorica nevropsihologije. Zaposlena je kot raziskovalka in predavateljica na Univerzi na Primorskem ter sodeluje pri več evropskih nevropsiholoških projektih. Kontakt: ksenija.dasilva@upr.si.

Gaja Zager Kocjan je diplomirala na Oddelku za psihologijo v Ljubljani. Dela v okviru Inštituta Andrej Marušič, Univerze na Primorskem. Kontakt: gaja.zagerkocjan@upr.si.

Ksenija da Silva

EVALVACIJA PROMISE-OVIH SMERNIC IZOBRAŽEVANJA STROKOVNJAKOV NA PODROČJU PREVENTIVE PRED SAMOMORILNOSTJO IN DEPRESIJO

Glavni cilj projekta PROMISE je izdelava sklopov smernic za usposabljanje strokovnjakov na področju promocije (spodbujanja) duševnega zdravja (PDZ), in sicer v zvezi: 1) s spodbujanjem zdravega življenja za uporabnike storitev v duševnem zdravstvu; 2) s preprečevanjem zlorabe drog in alkohola; ter 3) s preprečevanjem samomorov in depresije (SD). Poleg vključevanja politike in zakonodaje na področju PDZ evropskih držav je dodana vrednost projekta v sodelovanju s strokovnjaki na področju zdravstva ter socialnih storitev, osmimi evropskimi univerzitetnimi mrežami, državnimi vladnimi in nevladnimi organizacijami, ki delujejo na področju preprečevanja SD, ter z razvojem učinkovitih delovnih odnosov z lokalnimi uporabniki storitev v duševnem zdravstvu in njihovimi predstavniškimi organizacijami. Vsi akterji so skupaj prepoznali potrebe strokovnih organizacij, ki zagotavljajo usposabljanje na področju PDZ. V članku so obravnavane teme, povezane s konceptom preprečevanja DS, ki so jih udeleženi akterji največkrat poudarili.

KLJUČNE BESEDE: promocija duševnega zdravja, izobraževanje strokovnjakov, celostna obravnava, človekove pravice.

Ksenija da Silva je doktorica nevropsihologije. Zaposlena je kot raziskovalka in predavateljica na Univerzi na Primorskem ter sodeluje pri več evropskih nevropsiholoških projektih. Kontakt: ksenija.dasilva@upr.si.

Albert B. Odro, Lawrence K. Dadzie, Daniela Collins, Roland Lodoiska, Peter Ryan

ZDRAVSTVENA NEGA IN PROMOCIJA DUŠEVNEGA ZDRAVJA

ŠTUDIJA PRIMERA V ZDRUŽENEM KRALJESTVU

Članek v evropski kontekst umešča raziskovalno delo, ki ga je Univerza Middlesex v Londonu opravila za potrebe evropskega projekta PROMISE. Avtorji so kritično pregledali pred kratkim uvedeni kurikulum zdravstvene nege na področju duševnega zdravja in pri tem uporabili deset meril za promocijo duševnega zdravja v okviru splošnih smernic za strokovnjake, razvitih v projektu PROMISE, da bi spodbudili razvoj promocije duševnega zdravja v izobraževalnih programih. Vsakega od štirinajstih modulov programa zdravstvene nege v novem kurikulumu je pregledal evalvacijski tim z Univerze Middlesex in presodil, koliko so PROMISE-ova merila duševnega zdravja zastopana oziroma niso zastopana v teh modulih. Ugotovili so, da polovica modulov vsebuje reference na načela promocije duševnega zdravja, čeprav temeljne spretnosti, ki so potrebne pri uveljavljanju promocije duševnega zdravja, niso bile v celoti izpeljane. Denimo, le malo referenc obravnava zagovorništvo. Zato je mogoče ugotoviti, da v Združenem kraljestvu promocija duševnega zdravja še ne velja za ključni sestavni del spretnosti v strokovni vlogi zdravstvene nege na področju duševnega zdravja.

KLJUČNE BESEDE: promocija duševnega zdravja, skladnost, projekt PROMISE, vključevanje, moduli, kurikulum.

Dr. Albert B. Odro je izredni profesor na Univerzi Middlesex. Kontakt: a.odro@mdx.ac.uk.

Dr. Lawrence K. Dadzie je docent na Univerzi Middlesex. Kontakt: l.dadzie@mdx.ac.uk.

Dr. Daniela Collins je docentka na Univerzi Middlesex. Kontakt: d.collins@mdx.ac.uk.

Doc. Dr. Roland Lodoiska je docent na Univerzi Essex. Kontakt: r.lodoiska@mdx.ac.uk.

Peter Ryan je redni profesor na Univerzi Middlesex in poučuje na področju duševnega zdravja. Kontakt: p.ryan@mdx.ac.uk.